

16. Pirmsskolu un vispārizglītojošo izglītības iestāžu audzēkņu mācību valodas izvēle etniski jauktās ģimenēs

Kristīne Lece, Denīze Ponomarjova, Anna Kluša

Latvija ir viena no etniski un kultūras ziņā daudzveidīgākajām valstīm Eiropā. Iedzīvotāju etniskā struktūra Latvijas Republikas teritorijā veidojusies dažādu vēsturisku notikumu ietekmē. Šobrīd etnisko minoritāšu īpatsvars ir 38% (jeb 740,7 tūkst.) no visiem iedzīvotājiem. Statistiski lielākas etniskās grupas veido krievu, baltkrievu, ukraiņu, poļu u. c. tautību pārstāvji (CSP, 2017). Mazākumtautības galvenokārt dzīvo lielākajās Latvijas pilsētās. Atšķirībā no lielākās daļas Eiropas valstu, kur dati par etnisko piederību tiek iegūti tautas skaitīšanu laikā, Latvijā šāda informācija tiek uzskaitīta arī Iedzīvotāju reģistrā, kas rada iespēju analizēt dažādus Latvijas iedzīvotāju demogrāfiskos procesus saistībā ar tautību.

Ņemot vērā augsto etnisko minoritāšu īpatsvaru, mazākumtautību izglītība ir būtiska Latvijas izglītības sistēmas sastāvdaļa. Viens no rīcības uzdevumiem Latvijas Izglītības attīstības pamatnostādnēs 2014.–2020. gadam (IZM, 2013) ir sekmēt daudzvalodīgas personības attīstību, gan apgūstot svešvalodas, gan arī sekmējot dzimtās valodas un valsts valodas apguvi. Šobrīd valsts finansētu izglītību Latvijā īsteno septiņās mazākumtautību izglītības programmās – krievu, poļu, ebreju, ukraiņu, igauņu, lietuviešu un baltkrievu (LR Ārlietu ministrija, 2018). Tā, piemēram, Izglītības un kultūras ministrijas dati liecina, ka 2017./2018. mācību gadā 1.–12. klasē dienas un vakara skolās pavisam mācījās 215 053 skolēni, no kuriem 26,8% izglītojas krievu valodā, bet 1,1% – citās mazākumtautību valodās.

2018. gada aprīļa beigās Saeima pieņēma un Valsts prezidents izsludināja Izglītības likuma un Vispārējās izglītības likuma grozījumus par mazākumtautību vispārējās izglītības iestāžu pakāpenisku pāreju uz mācībām tikai latviešu valodā (process noslēgsies 2021./2022. m. g.). Izglītības reforma paredz, ka pirmsskolās mācības notiks bilingvāli. Skolās no 1. līdz 6. klasei būs nodrošināti trīs bilingvālās izglītības modeļi. No 7. līdz 9. klasei 80% mācību procesa notiks latviešu valodā, savukārt vidusskolā skolēni mācīsies tikai valsts valodā.

Mācību valodu, kādā izglītību apgūst izglītojamais (audzēknis), galvenokārt nosaka viņa vecāku izvēle un mācību iestāžu pieejamība attiecīgajā teritorijā. Pieņemot, ka etniski viendabīgās ģimenēs bērnu mācību valodu parasti izvēlas atbilstoši ģimenē lietotajai valodai, šajā pētījumā uzmanība tiek pievērsta etniski jauktajām ģimenēm. Pētījuma mērķis ir analizēt audzēkņu mācību valodas izvēli apstākļos, kad viņu dzīvesvietā ir pieejamas pirmskolas izglītības iestādes (PII) un vispārizglītojošās skolas gan ar latviešu, gan citu mācību valodu.

Pētāmais objekts ir 2017./2018. mācību gadā reģistrētie audzēkņi, kuriem viens no vecākiem ir latvietis, bet otrs – citas tautības pārstāvis (analizē tiek iekļauti tikai tie skolēni, kuriem ir zināma abu vecāku tautība). Pētījumā tiek analizēti vairāki faktori (izglītojamo vecums, dzimums, dzīvesvieta, vecāku tautība, ģimenes forma u. c.), kas ietekmē mācību valodas izvēli bērniem etniski jauktās ģimenēs.

Mazākumtautību skolu pieejamība

Samazinoties iedzīvotāju skaitam Latvijas reģionos, mainoties tā etniskajai struktūrai, kā arī skolu tīkla optimizācijas rezultātā ir izveidojusies situācija, ka ne visos Latvijas reģionos var runāt par mācību valodas izvēli šī jēdziena ierastajā nozīmē. Lai arī ģimenei teorētiski vienmēr pastāv iespēja mainīt dzīvesvietu vai pieteikt bērnu PII vai skolā, kura atrodas ievērojamā attālumā no mājām, tomēr realitātē vecāki parasti izvēlas skolu, kas pieejama savā vai netālā novadā. Daļā ģimeņu skolas izvēli ietekmē arī lēmums mācīties kādā specializētā – mūzikas, mākslas vai sporta – skolā, kā arī bērna veselības stāvoklis, kura dēļ bērns nevar apmeklēt dzīvesvietai tuvāko skolu. Šādos gadījumos jautājums par mācību valodu var kļūt sekundārs.

Saistībā ar apdzīvoto vietu etnisko struktūru mazākumtautību skolas un PII pārsvarā darbojas Latvijas pilsētās, savukārt lauku reģionos tās pieejamas retāk. Rīgā, kur etnisko minoritāšu īpatsvars ir 53% no iedzīvotājiem, darbojas skolas un PII ar dažādām mācību valodām – latviešu, krievu, poļu, ukraiņu, baltkrievu, angļu, franču, vācu. Latvijas pārējās astoņās republikas pilsētās var izvēlēties skolas gan ar latviešu, gan krievu, bet Jūrmalā – arī ar angļu mācību valodu. Pierīgā un Latgalē apmēram pusē novadu pilsētu ir pieejamas skolas, kur var mācīties gan latviešu, gan krievu valodā. Latgales mazpilsētā Krāslavā var izvēlēties arī skolu ar poļu mācību valodu. Savukārt Kurzemē, Vidzemē un Zemgalē ārpus republikas pilsētām ir tikai atsevišķas skolas atsevišķās vecumgrupās, kurās mācības notiek krievu valodā (16.1. tabula).

Tādējādi par mācību valodas izvēli šī jēdziena ierastajā nozīmē varam runāt vienīgi deviņās republikas pilsētās. Šī iemesla dēļ pētījumā netiek apskatīti audzēkņi, kuru dzīvesvieta deklarēta novadu pilsētās vai lauku teritorijās.

16.1. tabula. Latvijas vispārīzglītojošo dienas skolu skaits pēc mācību valodas 2017./2018. mācību gadā

	Kopā	Latviešu	Krievu	Latviešu/ krievu*	Poļu	Citas
Valstī kopā:	748	590	94	54	4	6
Rīga	141	67	53	15	1	ukraiņu, baltkrievu, angļu, franču, vācu
Daugavpils	18	3	9	5	1	
Jūrmala	16	10	4	1		angļu
Liepāja	16	11	4	1		
Jelgava	12	8	3	1		
Rēzekne	10	5	3	1	1	
Ventspils	9	5	2	2		
Jēkabpils	4	3	1			
Valmiera	9	7		2		
Latgales novadu pilsētas un lauki	110	83	12	14	1	
Pierīgas novadu pilsētas un lauki	105	95	3	7		
Zemgales novadu pilsētas un lauki	88	85		3		
Vidzemes novadu pilsētas un lauki	117	115		2		
Kurzemes novadu pilsētas un lauki	93	93				

* *Divplūsmu skolas – latviešu/krievu mācību valoda.*

Avots: informācija apkopota, balstoties uz IZM datiem.

Pētījumā izmantotie dati

Lai analizētu PII un skolas mācību valodas izvēli bērniem etniski jauktās ģimenēs, kurās viens no vecākiem ir latvietis, pētījumā ir izmantoti Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) dati par izglītojamiem 2017./2018. mācību gadā, kā arī Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) Iedzīvotāju reģistra dati uz 2018. gada 1. janvāri.

IZM 2017./2018. mācību gada izglītojamo datubāzē ir pieejama informācija par 339 877 audzēkņiem, kuri 2017./2018. mācību gadā mācījās vispārējās izglītības iestādēs (ieskaitot PII), apgūstot vispārējās vai profesionālās, vai

speciālās izglītības programmas. Datubāze satur arī informāciju par izglītības programmu, kuru audzēknis apgūst.

Vispārējās izglītības programmas koda 7. cipars nosaka, kādā valodā tiek apgūta mācību programma (1 – latviešu, 2 – mazākumtautību, 3 – cita). Tā kā profesionālās izglītības un speciālās izglītības programmām šāda kodējuma nav, šo mācību iestāžu audzēkņi pētījumā nav iekļauti.

Pētījums ietver audzēkņus, kuru apgūstamās programmas kods sākas ar šādiem cipariem:

- 01 – pirmsskolas izglītības programmas;
- 11 – vispārējā izglītība, pamatizglītības pirmā posma (1.–6. klase) programmas;
- 21 – vispārējā izglītība, pamatizglītības (1.–9. klase) programmas;
- 23 – vispārējā izglītība, pamatizglītības otrā posma (7.–9. klase) programmas;
- 31 – vispārējā vidējā izglītība, īstenojama pēc pamatizglītības ieguves, mācību ilgums trīs gadi.

Izņemot programmas, kuru koda piektais un sestais cipars ir

- 18 – pedagoģiskās korekcijas programmas;
- 19 – sociālās korekcijas programmas;
- no 51 līdz 59 – speciālās izglītības programmas.

Atbilstoši šim kodējumam vispārējās izglītības programmas apgūst 294 727 jeb 86,7% no visiem IZM datubāzē iekļautajiem audzēkņiem, savukārt 45 150 audzēkņu (13,3%), kuri apgūst speciālās programmas vai profesionālo izglītību, pētījumā nav iekļauti. No pētījuma izslēgti arī 5155 audzēkņi (1,5%), kuru apgūstamo programmu kodi atbilst apskatāmajai kopai, bet viņu vecums pārsniedz 20 gadus, – ja mācības atsāktas pēc pārtraukuma pieaugušā vecumā, tad vecāku tautībai vairs nav būtiskas nozīmes mācību valodas izvēlē. Nav iekļauti arī 58 audzēkņi, kuri mācās starptautiskajās skolās ar citu mācību programmu kodējumu (koda 7. cipars ir 3).

No PMLP Iedzīvotāju reģistra datiem (uz 2018. gada 1. janvāri) izglītojamo datubāzei pievienoti dati par audzēkņa vecumu, dzimumu, dzīvesvietu, kā arī par skolēna vecāku tautību. Lai nesarežģītu pētījuma dizainu, paša skolēna reģistrētā tautība nav apskatīta. Šā paša iemesla dēļ ir aplūkota tikai skolēna deklarētā dzīvesvieta neatkarīgi no tā, vai viņa vecāki ir vai nav deklarēti tajā pašā mājoklī.

IZM un PMLP dati liecina, ka 289 572 audzēkņi 2017./2018. mācību gadā apguva vispārējās izglītības programmu. Ziņas par viņu vecāku tautību:

- 54,5% abi vecāki ir latvieši;
- 21,5% abi vecāki ir citu tautību personas;
- 19,4% viens vecāks ir latvietis, bet otrs – cittautietis;
- 4,6% audzēkņu vienam vecākam vai abiem vecākiem PMLP datubāzē nav norādīta tautība vai arī nav iespējams to noskaidrot (neizvēlēta tautība, ārzemnieks u. tml.).

Audzēkņu dzīvesvieta ir deklarēta:

- 31,5% – Rīgā;
- 19,3% – kādā no pārējām Latvijas republikas pilsētām (Daugavpils, Jūrmala, Liepāja, Jelgava, Rēzekne, Ventspils, Jēkabpils, Valmiera);
- 17,0% – kādā no Latvijas novadu pilsētām;
- 32,1% – lauku teritorijā;
- 0,2% – ārzemēs.

Tā kā par mācību valodas izvēli šī jēdziena ierastajā nozīmē varam runāt vienīgi deviņās Latvijas republikas pilsētās, tad pētījumā nav iekļauti audzēkņi, kuru dzīvesvieta deklarēta novadu pilsētās, lauku teritorijā vai ārzemēs. Nav iekļauti arī tiek audzēkņi, kuri mācās divās mācību iestādēs dažādās valodās.

Līdz ar to pētījumā ir iekļauti 30 511 skolēni un PII audzēkņi.

- 2017./2018. mācību gadā viņi apmeklē skolu vai PII;
- viņi apgūst vispārējās izglītības programmu ar atbilstošu kodu;
- viņu dzīvesvieta deklarēta kādā no deviņām Latvijas republikas pilsētām;
- viens no viņu vecākiem ir latvietis, otrs – cittautietis;
- viņu vecums nepārsniedz 20 gadus.

Tautas skaitīšanās tiek konstatēts, ka ne vienmēr tautība, ar kuru persona sevi identificē, sakrīt ar Iedzīvotāju reģistrā norādīto (2011. gada tautas skaitīšanās tādu personu bija 3,1%) un ka daļa iedzīvotāju reģistrētās tautības valodu nemaz nepārvalda (izmantoti 2000. gada tautas skaitīšanas dati, jo 2011. gada tautas skaitīšanās šis jautājums nebija iekļauts). Tā kā šī iedzīvotāju daļa ir skaitliski neliela, tad šajā pētījumā bērna vecāku tautība ir apskatīta atbilstoši PMLP reģistrā norādītajai.

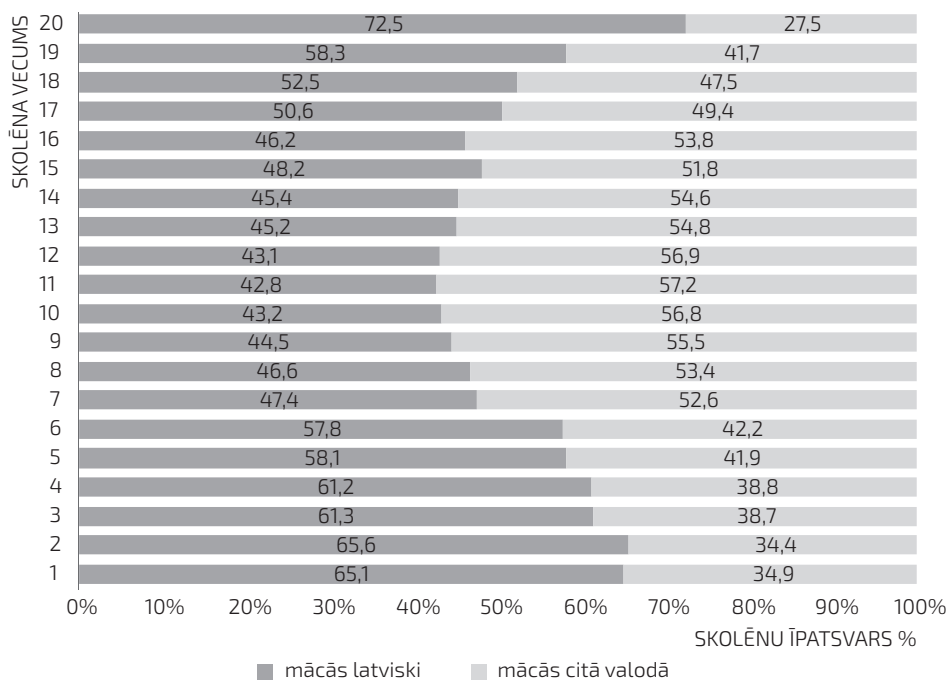
Mācību valodas saistība ar dažādiem demogrāfiskiem faktoriem

Pētāmā grupa – etniski jaukto ģimeņu bērni – ir daudzveidīga, tāpēc analizēts, kā mācību valodas izvēli izglītības iestādē ir ietekmējuši tādi faktori kā bērna vecums, nelatviešu vecāka dzimums un tautība, bērna vecāku kopdzīve vai atsevišķas ģimenes, kā arī latviešu īpatsvars audzēkņa deklarētajā dzīvesvietā.

Mācību valodas saistība ar audzēkņa vecumu

No visiem etniski jaukto ģimeņu bērniem 51,1% mācās PII vai skolā ar latviešu mācību valodu. Analizējot procentuālo audzēkņu sadalījumu latviešu un mazākumtautību mācību programmās, parādās divas izteiktas vecuma robežas.

Pirmsskolas vecumā bērni 57,8–65,6% gadījumu mācās PII ar latviešu mācību valodu, savukārt, sasniedzot skolas vecumu, šis īpatsvars samazinās, un vidējā vecumā (7–16 gadi) bērni biežāk mācās skolā, kurā mācības nenotiek latviski. Vecākajā grupā (sākot ar 17 gadu vecumu) atkal pieaug to skolēnu īpatsvars, kuri mācības apgūst latviešu valodā (16.1. attēls).

16.1. attēls. Audzēkņu īpatsvars PII un vispārīzglītojošās skolās pēc mācību valodas atkarībā no skolēna vecuma (n = 30 511)

Avots: aprēķini veikti, balstoties uz IZM 2017./2018. m. g. un PMLP (01.01.2018.) datiem.

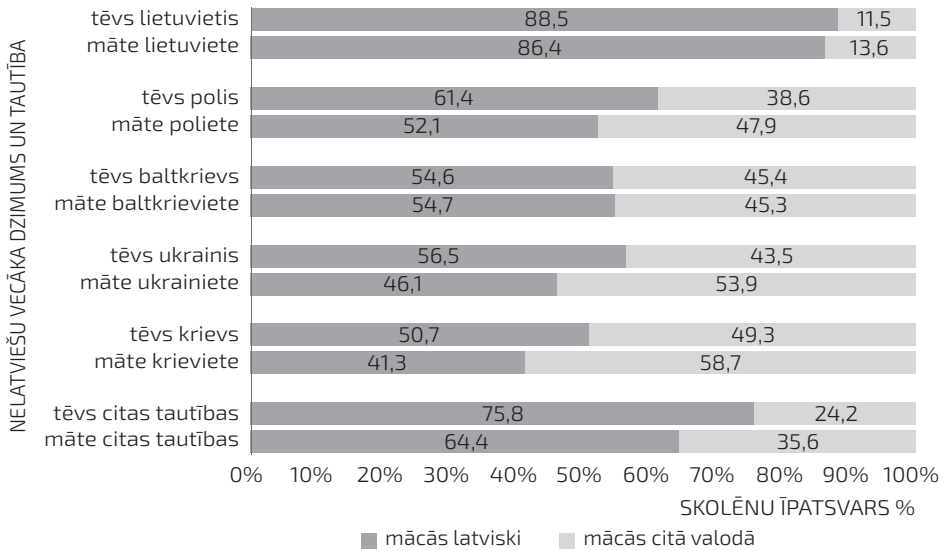
Mācību valodas saistība ar nelatviešu vecāka dzimumu un tautību

Aprēķinot etniski jaukto ģimeņu bērnu īpatsvaru, kuri apmeklē PII un vispārīzglītojošo skolu ar latviešu mācību valodu atkarībā no nelatviešu vecāka dzimuma un tautības, ir apskatītas piecas lielākās Latvijas mazākumtautības, pārējās tautības apvienotas grupā “citas”.

Pieņemot, ka katrs no vecākiem vairāk vēlas, lai bērns mācītos viņa dzimtajā valodā, var secināt, ka mātes tautībai ir lielāka ietekme uz šī lēmuma pieņemšanu nekā tēva tautībai (16.2. attēls).

Dati rāda, ka vidēji ģimenēs, kurās māte ir latviete, bet tēvs citas tautības, bērns 55,7% gadījumu mācās PII vai skolā ar latviešu mācību valodu. Savukārt ģimenēs, kurās tēvs ir latvietis, bet māte citas tautības, bērns 46,3% gadījumu mācās PII vai skolā ar latviešu mācību valodu. Visām lielākajām tautībām, izņemot baltkrievu un lietuviešu tautību, šī atšķirība ir ap 10 procentpunktiem.

Bērniem, kuriem viens no vecākiem ir krievs, ir pieejamas skolas, kur mācības notiek šī vecāka dzimtajā valodā, līdz ar to šādi bērni visretāk mācās

16.2. attēls. Audzēkņu īpatsvars PII un vispārizglītojošās skolās pēc mācību valodas atkarībā no nelatviešu vecāka dzimuma un tautības (% , n = 30 511)

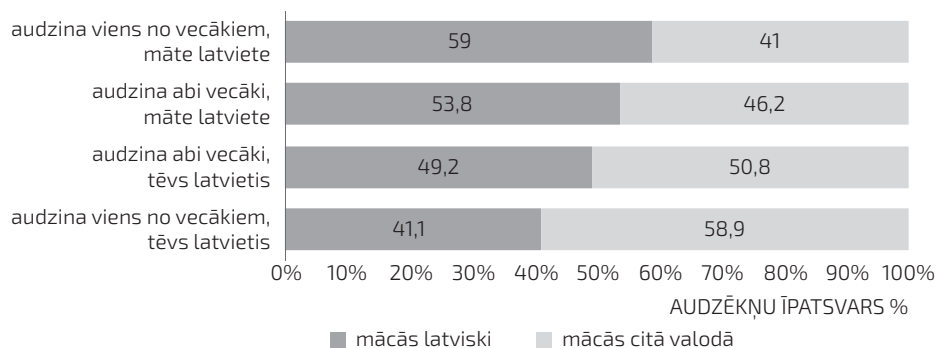
Avots: aprēķini veikti, balstoties uz IZM 2017./2018. m. g. un PMPL (01.01.2018.) datiem.

PII un skolās ar latviešu mācību valodu (45,9%). Visbiežāk latviešu skolas apmeklē bērni, kuriem viens no vecākiem ir lietuvietis (87,4%) vai citas tautības (72,1%), kas Latvijā ir maz pārstāvētas.

Mācību valodas saistība ar nelatviešu vecāka dzimumu un ģimenes tipu

Ģimenēs, kurās vecāki dzīvo reģistrētā vai neregistrētā kopdzīvē, lēmumu par skolēna mācību valodu biežāk pieņem kopīgi, ņemot vērā gan abu vecāku, gan lielākā vecumā – arī bērna viedokli. Savukārt, ja ikdienā bērnu audzina tikai viens no vecākiem, lēmumu par bērna mācību valodu viņš biežāk pieņem vienatnē. Avotu dati liecina, ka

- 56,5% pētījumā iekļauto audzēkņu vecāku uz 2018. gada 1. janvāri atrodas savstarpējā laulībā;
- 6,9% audzēkņu vecāku nav laulāti, taču, tā kā abu vecāku dzīvesvieta ir deklarēta vienā adresē, tiek pieņemts, ka viņi dzīvo neregistrētā kopdzīvē;
- 36,6% audzēkņu vecāku nav laulāti, un abu vecāku dzīvesvieta ir deklarēta dažādās adresēs (vai arī vienam no vecākiem dzīvesvieta nav zināma); šajā gadījumā tiek pieņemts, ka bērna vecākiem nav reģistrētas vai neregistrētas kopdzīves un ikdienā bērnu audzina tikai viens no vecākiem.

16.3. attēls. Audzēkņu īpatsvars pēc mācību valodas atkarībā no nelatviešu vecāka dzimuma un ģimenes tipa (% , n = 30 511)

Avots: aprēķini veikti, balstoties uz IZM 2017./2018. m. g. un PMLP (01.01.2018.) datiem.

Apvienojot ģimenes, kurās vecāki dzīvo reģistrētā vai neregistrētā kopdzīvē, vienā grupā, redzams, ka 19 340 jeb 63,4% audzēkņu ikdienā audzina abi vecāki, savukārt 11 171 jeb 36,6% – tikai viens no vecākiem.

Tā kā bērns ne vienmēr dzīvo deklarētajā dzīvesvietā, ir grūti noteikt, pie kura no vecākiem viņš dzīvo, ja viņa vecākiem nav reģistrētas vai neregistrētas kopdzīves. Tomēr dati rāda, ka šādās ģimenēs palielinās mātes tautības ietekme – ja māte ir latviete, bērns biežāk nekā pilnajās ģimenēs mācās latviešu valodā, savukārt, ja tēvs ir latvietis, bērns biežāk nekā pilnajās ģimenēs mācās etnisko minoritāšu valodā (16.3. attēls).

Pilnajās ģimenēs latviešu vai citu mācību valodas izvēli ietekmē mātes vai tēva tautība (atšķirība ir 4,6 procentpunkti). Savukārt, ja bērnu ikdienā audzina tikai viens no vecākiem, šī atšķirība ir 17,9 procentpunkti. Acīmredzot gadījumos, kad vecākiem nav reģistrētas vai neregistrētas kopdzīves, bērns biežāk dzīvo kopā ar māti nekā tēvu.

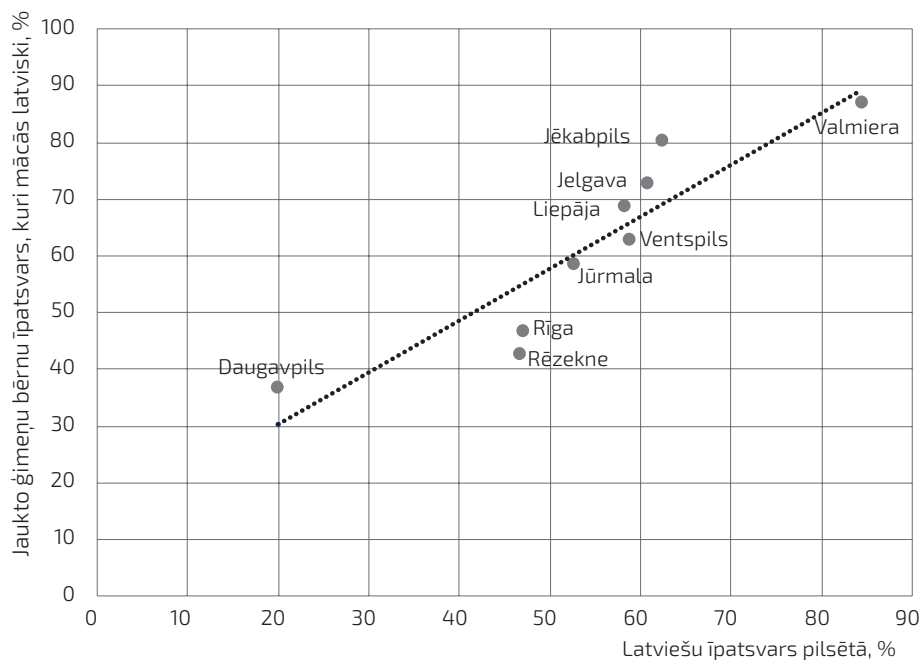
Mācību valodas saistība ar latviešu īpatsvaru audzēkņa deklarētajā dzīvesvietā

Salīdzinot Latvijas deviņas republikas pilsētas, novērojama saistība – jo lielāks latviešu īpatsvars ir kādā pilsētā, jo lielāka daļa etniski jaukto ģimeņu bērnu mācās skolā vai PII ar latviešu mācību valodu (15.4. attēls un 15.2. tabula).

Valmierā, kur latviešu īpatsvars ir 84,3%, skolās ar latviešu mācību valodu mācās 87,3% jaukto ģimeņu bērnu. Savukārt Daugavpilī, kur latviešu īpatsvars ir 19,9%, skolās ar latviešu mācību valodu mācās tikai 36,8% jaukto ģimeņu bērnu.

Lai arī jebkurā no šīm pilsētām ģimenei pastāv reāla izvēle starp mācībām latviešu un krievu valodā, acīmredzot pilsētas etniskā vide rosina izvēlēties

plašāk pārstāvēto valodu. Iespējams, ka zināma loma ir mācību kvalitātei, interešu izglītībai utt., kuras plašāk pārstāvētajā valodā ir atšķirīgākas.

16.4. attēls. Jaukto ģimeņu tādu bērnu īpatsvars, kuri mācās latviešu valodā, atkarībā no latviešu īpatsvara audzēkņa dzīvesvietā (% , $n = 30\ 511$)

Avots: aprēķini veikti, balstoties uz IZM 2017./2018. m. g. un PMLP (01.01.2018.) datiem.

16.2. tabula. Audzēkņu īpatsvars pēc mācību valodas atkarībā no latviešu īpatsvara audzēkņa dzīvesvietā (% , $n = 30\ 511$)

Pilsēta	Latviešu īpatsvars pilsētā, %	Mācās latviski, %	Mācās citā valodā, %
Valmiera	84,3	87,3	12,7
Jēkabpils	62,4	80,5	19,5
Jelgava	60,7	72,9	27,1
Liepāja	58,1	69,0	31,0
Ventspils	58,7	63,0	37,0
Jūrmala	52,6	58,7	41,3
Rīga	47,0	46,8	53,2
Rēzekne	46,7	42,8	57,2
Daugavpils	19,9	36,8	63,2

Avots: aprēķini veikti, balstoties uz IZM 2017./2018. m. g. un PMLP (01.01.2018.) datiem.

Secinājumi

Analizējot IZM apkopotos datus par izglītojamajiem, kuri 2017./2018. gadā Latvijas mācību iestādē (tajā skaitā pirmsskolas izglītības iestādē) apguva kādu izglītības programmu, un PMLP iedzīvotāju reģistra rādītājus par skolēna dzimumu, vecumu, vecāku tautību un deklarētās dzīvesvietas lielumu, var secināt, ka lielajās republikas pilsētās pastāv izvēle mācīties latviešu vai krievu valodā, Rīgā – arī citās valodās, savukārt novadu pilsētās un laukos, izņemot daļu Pierīgas un Latgales pagastu, gandrīz visi audzēkņi mācās latviešu valodā.

Tā kā mērķis bija pētīt iedzīvotāju lēmumus reālas izvēles apstākļos, tad apskatīti audzēkņi, kuru dzīvesvietā ir pieejamas PII un vispārizglītojošās skolas gan ar latviešu, gan krievu mācību valodu.

No 30 511 pētījumā iekļautajiem skolēniem 51,1% (15 578) apmeklē mācību iestādes, kurā pamata valoda ir latviešu valoda. Skolas ar latviešu mācību valodu bērni biežāk apmeklē šādos gadījumos – pirmsskolas vecumā; ja māte ir latviete; ja otrs vecāks ir lietuvietis vai kādas Latvijā reti sastopamas tautības pārstāvis. Ja bērna vecākiem nav reģistrētas vai neregistrētas kopdzīves, palielinās mātes tautības ietekme uz mācību valodas izvēli bērnam.

Kā vienu no negaidītākajiem secinājumiem var atzīmēt pilsētu iedzīvotāju etniskā sastāva lielo ietekmi uz mācību valodas izvēli audzēkņim.

Literatūra un avoti

- CSP (2017) Datubāze. Iedzīvotājus raksturojošie rādītāji. Tabula IRG069. Pastāvīgie iedzīvotāji pēc tautības gada sākumā [<https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/db>].
- Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) (2013) Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam [<http://www.lsa.lv/wp-content/uploads/2013/03/Izglitibasattistibaspamatnostadnes.pdf>].
- Latvijas Republikas Ārlietu ministrija (2016) Mazākumtautību izglītība: statistika un tendences [<http://www.mfa.gov.lv/arpolitika/sabiedribas-integracija-latvija/mazakumtautibu-izglitiba-latvija>].
- Latvijas Republikas Ārlietu ministrija (2018) Mazākumtautību izglītība Latvijā [<http://www.mfa.gov.lv/arpolitika/sabiedribas-integracija-latvija/mazakumtautibu-izglitiba-latvija>].
- Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas datubāze par 2017./18. mācību gadu.
- Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas kopsavilkuma dati par mācību valodu skolās 2017./18. mācību gadā.
- Ministru kabineta noteikumi Nr. 322 “Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” [<https://likumi.lv/doc.php?id=291524>].
- PMLP iedzīvotāju reģistra dati uz 01.01.2018.
- Rubene, Z. (2017) LU profesore Zanda Rubene: Veidojot izglītības reformas, jāuzklausa visu skolotāju viedoklis. *Izglītība un Kultūra* [<http://www.izglitiba-kultura.lv/viedokli/lu-profesore-zanda-rubene-veidojot-izglitibas-reformas-jauzklausa-visu-skolotaju-viedoklis>].